

Витоки військової судинної хірургії

Ювілей Клініки судинної хірургії Національного військово-медичного клінічного центру «Головний військовий клінічний госпіталь».

Клініка судинної хірургії: роки становлення

Головний військовий клінічний госпіталь — флагман державної військової медичної служби України, який формує сучасну доктрину розвитку медичної допомоги українському війську. Маючи багатопрофільну клінічну структуру, Госпіталь надає широкий спектр лікувально-діагностичних послуг та одночасно проводить великий обсяг науково-дослідної роботи, спрямованої на підвищення ефективності медичної допомоги в умовах бойових дій. Сучасна бойова травма призводить до значних ушкоджень, серед яких травма судинного русла та великих артерій неминуче спричиняє бойові втрати на полі бою. Цього можна уникнути лише завдяки вчасно наданій спеціалізованій допомозі. Саме задля цього було організовано відділення судинної хірургії, яке стало базою для підготовки кадрів та надання високоспеціалізованої ангіохірургічної допомоги для військовослужбовців Збройних сил України. З часу заснування, листопаду 1979 р. і по сьогодні, колектив відділення є осередком розвитку та впровадження сучасних ангіохірургічних інноваційних технологій у медичну практику військової медицини. Її всебічне і своєчасне застосування безпосередньо в бойових умовах дало змогу зберегти життя значній кількості поранених бійців, які взяли участь у війні на Сході України. Про нелегке буденне життя сучасної української військової ангіохірургії та перспективи розвитку на сучасному етапі маємо нагоду почути від її теперішнього керівника, полковника медичної служби **Володимира Роговського**.

Як зазначив полковник В. Роговський, становлення та розвиток відділення прийшлися на радянський час. Саме тоді було прийнято рішення та видано наказ командувача Київського військового округу від 1 листопада 1979 р. № 349 про створення

відділення судинної хірургії у структурі Київського окружного військового госпіталю. Це одне з небагатьох відділень, вперше створених у структурі радянських військових окружних госпіталів. Першим керівником було призначено **Володимира Гачківського**. На той час він мав не лише значний досвід загального хірурга, а й також володів великим багажем знань та вмінь із хірургії судин, що відіграло позитивну роль при організації та становленні відділення. Однак робота відділення у перші роки б була неможлива без підтримки та методичної допомоги, без керівництва та організаторів медичної служби округу. Одним із таких палких прихильників розбудови відділення армійської судинної хірургії виявився головний хірург Київського округу, професор **Федір Новіков**. Час становлення та розбудови відділення прийшовся на 80-ті роки ХХ ст. Саме завдяки тісній співпраці із провідними медичними закладами, які мали на той час досвід хірургічного лікування при патології судин, такими як Центральний військовий клінічний госпіталь імені О.О. Вишневецького та Науково-дослідний інститут клінічної та експериментальної хірургії МОЗ України (нині — ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології імені О.О. Шалімова Національної академії медичних наук (НАМН) України»), стало можливим сформувати професійне ядро колективу відділення. Особливо велика заслуга в організації та формуванні професійного світогляду створеного колективу належить професору **Івану Сухареву**. При активній взаємодії з Інститутом та шефській допомозі відділення судинної хірургії, очолюваного професором І. Сухаревим, було досягнуто значного прогресу на шляху розбудови відділення, як зауважив В. Роговський. Час становлення великої судинної хірургії прийшовся на період важких 1990-х років, на той час відділення очолював **Сергій Віхляєв**. Це збіглося у часі із процесом розбудови нашої держави як самостійної країни і зумовило значний вплив на становлення Українського війська і військової медицини в цілому.

У 1994 р. завдяки зусиллям та наполегливості керівника С. Віхляєва та підтримці колективу відділення судинної хірургії було реорганізовано в Клініку судинної хірургії із виділенням окремої операційної. На цей же час приходиться пік активної діяльності відділення рентгенкардіоваскулярної хірургії, де вже був накопи-

чений значний досвід проведення діагностичних та лікувальних процедур у хворих із серцево-судинною патологією. Тісна співпраця між підрозділами — Клінікою судинної та рентгенкардіоваскулярної хірургії та відділенням функціональної діагностики — значно розширила клінічні можливості підрозділу при виборі лікувальної тактики та підвищила хірургічну активність. Розширено було не лише спектр оперативних втручань на судинах, а також зросла їх кількість, майже у 1,5 раза, вперше перевищивши 500–600 втручань на рік. За активної підтримки професора І. Сухарева у відділенні активно впроваджуються нові прогресивні методики хірургічного лікування патології периферичних судин та черевного відділу аорти. Особливу увагу було приділено проблемі хірургічного лікування у пацієнтів з ускладненими формами аневризми черевного відділу аорти, впровадженню прогресивних малотравматичних оперативних доступів до аорти та вдосконаленню методики хірургічного лікування. Деякі із запропонованих методик були захищені патентами, а керівнику Клініки присвоєно звання «Заслужений лікар» України за вагомий внесок у її розбудову.

Із 2005 р. і до сьогодні Клініку очолює полковник медичної служби, заслужений лікар України **В. Роговський**. Клініка не лише не втратила активний потенціал попередніх років, а й значно розширила клінічні можливості завдяки тісній співпраці з кафедрою хірургічних хвороб № 4 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, очолюваною професором **Володимиром Мішаловим**. Це значно підвищило професійний інтерес співробітників Клініки, дало змогу долучитися до науково-педагогічного процесу, оскільки підрозділ одночасно став і клінічною базою для підготовки студентів. Так, завдяки наполегливості співробітників кафедри, які долучилися до клінічної роботи, впроваджено ряд нових напрямків хірургічної допомоги — лікування хворих із гострими тромботичними і тромбоемболічними ускладненнями венозної системи, лікування у разі гострої тромбоемболії легеневої артерії, започатковано лікування хворих із екстракраніальною патологією, лікування при хронічних виразках шкіри нижніх кінцівок різного генезу та при хронічній ішемії нижніх кінцівок у пацієнтів із мультифокальним атеросклерозом. Широко застосовуються малоінвазивні технології для лікування венозної патології із використанням високоенергетичних опроміювачів — лазерів та високочастотних генераторів. Такий широкий діапазон надання лікувальної допомоги неможливий без відповідного технічного оснащення, як підкреслив В. Роговський. Встановлення у 2007 р. сучасного ангіографічного комплексу «INNOVA-2100» зробило черговий стрибок у майбутнє — створено відділення рентгенкардіоваскулярної хірургії, яке очолив **Ігор Гангал**. Таким чином, Госпіталь отримав потужний клінічний підрозділ, здатний забезпечити виконання всього спектра малоінвазивних ангіохірургічних втручань на світовому рівні. Серед них — коронарографія, весь спектр ангіографічних досліджень включно з церебральною ангіографією. Співробітники відділення виконують лікування хворих із гострим та хронічним порушенням в'язового та мозкового кровотоку. А деякі види допомоги виконувалися лише окремими

фахівцями підрозділу, це — емболізація маткових артерій, встановлення портів для хіміотерапії раку печінки тощо. Ці втручання сьогодні стали вже звичними, як зазначив В. Роговський, а плідна співпраця двох відділень (Клініки судинної та рентгенкардіоваскулярної хірургії) дозволила надавати допомогу на високому сучасному рівні. Накопичений досвід особливо знадобився при наданні допомоги нашим воїнам з часу військового конфлікту на Сході країни. Бойова травма, яка здебільшого спричиняє ураження магістральних судин і є характерною ознакою сучасної війни, конче потребує втручання судинного хірурга. Саме тут знадобився отриманий досвід. Хірурги Клініки стали одним із перших медичних підрозділів країни, які активно надавали й надають спеціалізовану допомогу пораненим на Сході. За період бойових дій у Клініці проліковано понад 700 поранених бійців Збройних сил України з різними бойовими травмами. При цьому співробітники Клініки забезпечують ангіохірургічну допомогу пораненим за стандартами НАТО (Emergency War Surgery), виконуючи постійні виїзди до зони бойових дій. Отриманий унікальний досвід надання невідкладної допомоги пораненим із пошкодженням магістральних судин та лікування віддалених наслідків, висвітлений у книгах: «Вказівки з воєнно-польової хірургії» (2014), підручник «Воєнно-польова хірургія» (2016), науково-практична та методологічна настанова «Воєнно-польова хірургія» (2018) та «Бойова травма серця, грудної аорти та магістральних судин кінцівок» (2019). Видання стали основними посібниками при підготовці військових медиків, а клініка — базою, де проходять навчання за фахом слухачі кафедри військової хірургії Української військово-медичної академії, яку очолює професор, полковник медичної служби **Ярослав Заруцький**. Крім цього, у стінах Клініки проводяться навчання з підвищення фахової майстерності на циклах спеціалізації з судинної хірургії та навчання у клінічній ординатурі, ад'юнктурі та докторантурі.

Нерозривний зв'язок клінічної роботи з науковим пошуком став звичним явищем серед співробітників Клініки судинної хірургії. Це стало можливим завдяки активній співпраці клініки з кафедрою хірургії № 4 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, з Українською військово-медичною академією та відділом судинної хірургії ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології імені О.О. Шалімова НАМН України», яке очолює доктор медичних наук **Павло Нікульников**. Про результати наукового пошуку доповідали на багатьох науково-практичних конференціях, з'їздах та форумах в Україні та за її межами, що мало схвальні відгуки. Свій досвід фахівці Клініки мають змогу вдосконалювати у кращих лікувальних закладах України та зарубіжних клініках. У багатьох із цих фахівців за плечима навчання у провідних судинних центрах Іспанії, Італії, Латвії, Ізраїлю, Німеччини, Польщі. Це дає змогу співробітникам Клініки іти в ногу з прогресом і втілювати у клінічну практику новітні досягнення медицини для підвищення якості лікування військовослужбовців Збройних сил України.

*Олександр Осадчий,
фото автора*